

PRISKONTROLLEN

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 7. December 1937.

AF HOLGER KOED

DET kunde maaske synes noget dristigt af mig allerede nu, da der efter Sagens Natur ikke kan være udformet nogen fast Praksis med Hensyn til Prisaftalelovens Forstaaelse eller Priskontrolraadets Virksomhed, at fremsætte mine Meninger derom.

Paa den anden Side giver denne Lov ved sin summariske Form saa faa Holdepunkter for de Borgere, der skal rette sig efter den, at jeg har ment at burde overvinde disse Betænkeligheder og — med de Forbehold, der naturligt er knyttet til Tidspunktet, — forsøge at fastslaa nogle Retningslinjer for Priskontrollen.

Mit Foredrag falder i tre Hovedafsnit: 1) Hovedindholdet af Lov af 18. Maj 1937 om Prisaftaler m. v.¹⁾, 2) Hvilke økonomiske Principper ligger der til Grund for denne Lov, og 3) Hvad kan Priskontrollen udrette?

Jeg tør desværre ikke forudsætte, at ret mange af mine Tilhørere føler sig i den Grad fortrolige med Lovens Bestemmelser, at det ikke skulde være hensigtsmæssigt at tilvejebringe det fornødne Grundlag for en nærmere Drøftelse af Lovens økonomiske Hensigt og Virkninger ved en Gennemgang af Lovens Hovedbestemmelser. Det vil herunder ogsaa være nærliggende til Klarførelse af Bestemmelsernes Rækkevidde at komme ind paa visse Spørgsmaal vedrørende deres nærmere Forstaaelse. Dette faar tjene som Undskyldning for, at jeg til en Begyndelse belaster Deres Opmærksomhed med en Gennemgang af Hovedbestemmelserne i Lov om Prisaftaler; men det er mit Haab, at et og andet heraf vil kunne være ogsaa til praktisk Nytte for dem af de tilstedeværende, for hvem denne Lov har mere end akademisk Interesse.

¹⁾ Aftrykt Side 375—78.

I

Den centrale Bestemmelse i Lov om Prisaftaler findes i § 9, som fastsætter en almindelig Retsregel, der fremtidig skal følges i Næringslivet. Det statueres heri, at Aftaler eller Bestemmelser om Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold er forbudt, for saa vidt de paagældende Aftaler eller Bestemmelser medfører eller kan antages at medføre urimelige Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, herunder Udnyttelse i nævnte Henseender af Vareknaphed e. l.

Efter denne Lov er altsaa Næringslivet i Danmark bundet til at tage rimelige Priser og at afstaa fra samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, ligesom Udnyttelse af Vareknaphed e. l. gennem urimelige Priser eller samfundsmæssigt urimelig Erhvervsbegrænsning er forbudt.

Loven opererer her tilsyneladende med Begrebet urimelige Priser som noget faststaaende eller dog noget, der ikke behøver nærmere Definition. Efter Ordene omfatter Begrebet saavel urimeligt høje som urimeligt lave Priser, men det vilde dog efter Lovens Struktur iøvrigt være lidet antageligt, at den skulde tage Sigte paa at underbygge de næringsdrivendes Foranstaltninger mod det saakaldte Undersalg. Tværtimod maa det antages, at Bestemmelsens Hensigt er at værne Samfundet mod urimeligt høje Priser, uden at den dog afskærer fra Indgreb overfor saadanne Tilfælde, hvor f. Eks. en Monopoldannelse søger gennem tid- eller stedvis urimelig lav Prisansættelse at slaa ubehagelige Konkurrenter ud for derved at konsolidere Udnyttelsen af Monopolstillingen. Ogsaa Tilfælde, hvor Truster og Karteller misbruger deres økonomiske Magtposition ved at gennemtvinge urimeligt lave Priser overfor deres Leverandører, vil muligt være omfattede af Loven.

Man kan dernæst rejse det Spørgsmaal, om Bestemmelsen i Lighed med f. Eks. Krigstidens Forordning af 1. Februar 1917 forbyder Konjunkturavance, eller med andre Ord, om det ved Prisansættelsen for et Varelager, der i sin Tid er indkøbt til billigere Pris, er stemmende med Bestemmelsen at lægge Dagens højere Pris til Grund for sin Kalkulation, eller om den faktisk betalte Kostpris skal lægges til Grund. Det er under Lovforslagets Behandling i Folketinget fra den radikale Ordførers (Hassing-Jørgensens) Side hævdet¹⁾, at det maatte være berettiget at lægge

¹⁾ Rigsdagstid. 1936—37, Folket. Forh. Sp. 6719.

Dagsprisen til Grund, og det hævdes almindeligt i Erhvervskredse, at den, der til sin Tid skal bære Konjunkturtabet paa sit Lager, naar Nedgangen kommer, ogsaa maa være berettiget til at tage Konjunkturavancen i Opgangen. Selve Lovbestemmelsen giver dog ingensomhelst Vejledning i saa Henseende. Betragtningen er imidlertid stemmende med den fri Handels Grundsætninger og synes i det hele velegnet som principielt Udgangspunkt. Men det maa derved have vel for Øje, at den ikke gælder videre end der, hvor dens Forudsætninger holder Stik, nemlig under fri Konkurrenceforhold. I en Verden, hvor Omsætningen mellem Landene og inden for Grænserne beherskes af Selvforsyning, Afspærringer, Kontingenter og Kvoter, Statsordninger og Monopoler, maa den anvendes med de deraf følgende Modifikationer. Findes der f. Eks. en monopolagtig Regulering for vedkommende Vare, vil Monopolet under Prisnedgangen være i Stand til at holde Prisen for sit dyre Lager, indtil det er solgt ud, og vil saaledes kunne bevare Konjunkturavancen ubeskaaret under Nedgangen. Og under Valutareguleringen her i Landet vil den Omstændighed, at et importberettiget Firma har udsolgt, naar Prisfaldet indtræder, og derfor straks faar billigere Varer hjem, ikke — som ellers — behøve at bevirke, at Salgspriserne falder, thi Indførselen er jo fremdeles begrænset paa samme Maade som før, og Udbudet paa det lukkede Marked forøges derfor kun i samme Omfang, som de billigere Priser udefra efterhaanden forøger den indførte Mængde indenfor det fastsatte Valutabeløb. Selv om den paagældende Importør sætter sin Salgspris ned straks, vil dette kun medføre, at han hurtigt faar udsolgt sine billige Varer uden at kunne tage flere hjem, hvormed han fortsat kan konkurrere med de gamle dyrere Lagre hos de øvrige. For de importbegrænsede Varers Vedkommende vil altsaa en Prisnedgang kun kunne sætte sig igennem — af sig selv — med betydelig Træghed, hvorved de dyrere indkøbte Lagre vil nyde en Beskyttelse. Hvor tiltalende ved dets Simpelhed det end vilde være uden videre at knæsette Dagsprissynspunktet i Relation til Lovens § 9, maa det dog erkendes, at det i Praksis i hvert Fald kun lader sig anvende med de betydelige Modifikationer, som Forholdene i mange Tilfælde vil gøre nødvendige.

Loven overlader det da ogsaa, som jeg senere skal omtale, nærmest til Priskontrolraadet under Appel til Domstolene at skønne over, om en Pris i Betragtning af samtlige foreliggende Forhold er urimelig eller ikke.

Bestemmelsen vender sig dernæst mod samfundsmæssigt urime-

lige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, som herefter altsaa er forbudte. Formuleringen er vigtig som Bidrag til Forstaaelse af Lovens Grundsynspunkt, idet det modsætningsvis fremgaar, at visse Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse er tilladt, nemlig saadanne, der er samfundsmæssigt rimelige. Loven indtager saaledes ikke det navnlig fra ældre amerikansk Trustlovgivning kendte negative Standpunkt overfor økonomiske Sammenslutninger, men anerkender dem i det Omfang, deres Aftaler eller Bestemmelser findes samfundsmæssigt rimelige. Det kunde maaske tænkes, at denne Lovregel alene var ment som en Beskyttelse af den enkelte Borgers Ret til hvorsomhelst i Landet at drive hvilket som helst Erhverv, det passede ham, naar han blot var i Besiddelse af den i den øvrige Lovgivning krævede Næringsadkomst, altsaa som en videre Udformning af det Næringsfrihedens Princip, der fandt Udtryk i vor første Grundlov. Ud fra den Betragtning, at det er Lovgivningsmagtens Prærogativ at fastsætte de almindelige Regler for Adgangen til og Udøvelsen af Næringsvirksomhed, maatte det da betragtes som retsstridigt, om private Enkeltvirksomheder eller Sammenslutninger tiltog sig Ret til at bestemme f. Eks. Antallet af Forhandlere af en vis Vare i et Distrikt og gennemførte saadanne Bestemmelser ved Boykotting eller lignende Midler. I Modsætning til den nu ophævede Lov om Værn for Erhvervs- og Arbejdsfriheden (af 27. Marts 1929), der angik kollektive Aftaler eller økonomisk Forfølgelse, der paa uberettiget Maade begrænser den enkeltes frie Adgang til Erhverv eller Arbejde, taler Prisaftaleloven blot om Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse og deler disse i samfundsmæssigt rimelige og samfundsmæssigt urimelige. Kriteriet i Prisaftaleloven maa da antages i første Række at være, om Indskrænkningen tjener Formaal, som ud fra en samfundsmæssig Betragtning maa bedømmes som gavnlige eller skadelige. Synspunktet herfor er naturligvis i nogen Grad afhængigt af den til enhver Tid overvejende Samfundsopfattelse, men maa vel i Almindelighed kunne fastslaaes saaledes, at den samfundsmæssigt rimelige Indskrænkning er den, hvorved de økonomiske Goder produceres eller fordeles bedre og billigere end uden den paagældende Indskrænkning, hvorfor Hensynet til den enkeltes Adgang til at drive netop den paagældende Næring maa træde tilbage. At en saadan Indskrænkning i givet Fald bør gennemføres med rimelig Hensyntagen til dem, den maaske gaar ud over, og uden at paaføre dem unødigt Skade, er vel det, der bliver tilbage i Bestemmelsen af det, man kunde kalde det sam-

fundsmæssige Hensyn til den enkelte, medens Betragtningen iøvrigt fører til Statskontrol med Begrænsningerne i den fri Erhvervsudøvelse.

Ved en Tilføjelse er det specielt fremhævet, at Udnyttelse af Vareknaphed el. lign. gennem urimelige Priser eller samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse falder ind under Forbudet. Det er ikke ganske klart, om der bag denne Tilføjelse skulde ligge en Forestilling om, at Priserne for importbegrænsede Varer ikke bør overstige de Priser, der vilde gælde, hvis Tilførslerne var normale, altsaa en Tilsidesættelse af den funktionelle Sammenhæng mellem Varemængde og Pris, eller om Hensigten blot er at fastslaa, at de Prisforhøjelser, som foretages i Forbindelse med Importbegrænsningen, er undergivet Prøvelse i Henhold til Loven, hvorved Priser, der findes urimelige, i givet Fald kan medføre Strafansvar.

Forbudet i § 9 rammer i Formen de Aftaler og Bestemmelser, der medfører eller kan antages at medføre urimelige Priser eller Erhvervsindskrænkninger, og ikke direkte disse sidste. Heraf kan udledes, at f. Eks. Auktionspriser i Almindelighed ikke vil falde ind under denne Lovbestemmelse. Det samme maa gælde en virkelig fri Markedspris, idet en saadan efter sin Natur ikke kan fremkomme gennem Aftaler eller Bestemmelser.

I § 8 afgrænser Loven et snævrere Omraade af de i § 9 nævnte Aftaler og Bestemmelser som anmeldelsespligtige til Priskontrolraadet, nemlig saadanne, der vil kunne øve bestemmende Indflydelse paa Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold inden for hele Landet eller Dele af dette, saaledes at fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse inden for det paagældende Omraade derved udelukkes eller væsentlig begrænses. Anmeldelsespligten gælder saavel for Bestemmelser, truffet af en Enkeltvirksomhed, som for Aftaler, truffet af flere Enkeltvirksomheder eller af Sammenslutninger.

Denne Affattelse betegner en Svækkelse i Forhold til det oprindelige Lovforslag, efter hvilket selve de paagældende Sammenslutninger og Enkeltvirksomheder var anmeldelsespligtige som saadanne. Oversat til nationaløkonomisk Terminologi bestemtes det nemlig i Lovforslaget, at alle Truster og Karteller skulde anmeldes til Priskontrolraadet, nu derimod blot de Bestemmelser eller Aftaler, de maatte have truffet. Selv om det næppe vil give afgørende Forskelligheder i Lovens praktiske Gennemførelse, naar

henses til den almindelige Beføjelse til at foretage Prisundersøgelser og paa Grundlag deraf i givet Fald at foretage Indskriden, der er tillagt Priskontrolraadet ved Lovens § 12, kan den Mulighed dog næppe afvises, at behændige Korporations-sagsførere vil kunne tilrettelægge Forholdene saaledes, at enkelte Truster vil kunne unddrage sig Anmeldelsespligt og Registrering.

I Modsætning til det videre Omraade for den almindelige Retsregel i § 9 omfatter altsaa Anmeldelsesforskriften i § 8 alene Aftaler og Bestemmelser af en vis monopolagtig Karakter. Ikke blot Monopoludøvelse i strengeste Forstand omfattes deraf, men Anmeldelsespligt foreligger ogsaa i Tilfælde af en væsentlig Begrænsning i den fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse. Anmeldelsespligtens Omfang afhænger iøvrigt stærkt af, hvorledes Ordene »vil kunne øve« i Sætningen: »naar de paagældende Aftaler eller Bestemmelser vil kunne øve en bestemmende Indflydelse...« forstaas. Hvis Ordene forstaas som »efter deres Indhold er egnede til at øve«, vil mangfoldige Aftaler og navnlig Bestemmelser, der maaske blot paa Papiret fremtræder som tilsigtende en bestemmende Indflydelse, uden at der staar den fornødne Magt bag til at føre dem ud i Livet, blive anmeldelsespligtige. Forstaar man derimod Ordene som »faktisk er i Stand til at øve«, omfatter Anmeldelsespligten kun de Aftaler og Bestemmelser, der er Udtryk for en økonomisk Magtposition, der gør det muligt for de paagældende at øve en saa bestemmende Indflydelse, at fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse derved udelukkes eller væsentlig begrænses.

Dette Fortolkningsspørgsmaal bliver særlig af Betydning med Hensyn til Anmeldelsen af de saakaldte Mærkevarer, for hvilke fri Prisdannelse i Detailhandelen jo er udelukket, men hvor Overvejelser med Hensyn til Priser og mulige Prisændringer for andre Mærkevarer inden for samme Varegruppe alt efter Forholdene kan øve større eller mindre Indflydelse paa den Detailpris og de Forhandlerrabatter, der fastsættes af Importøren eller Fabrikanten. Der er altsaa her ofte Tale om en Prisfastsættelse af udpræget duopolmæssig eller snarere polypolmæssig Karakter. Efter den førstnævnte, juridiske, Opfattelse skulde bl. a. alle Mærkevarer være anmeldelsespligtige, hvilket giver den ved en Ordensforskrift, som der jo her er Tale om, ønskelige Enkelhed med Hensyn til Kriteriet for Anmeldelsespligt, men som iøvrigt vil medføre et betydeligt Papirspild. Efter den økonomiske Fortolkning, der maa være nærliggende for Administrationen af en økonomisk Lov,

maa Kriteriet for Mærkevarers Anmeldelsespligt blive, om vedkommende Artikel gennem Kvalitet, Reklame e. l. er saaledes indarbejdet i Forbruget, at den er udsondret af Varegruppen som en Vare for sig, hvis Prisansættelse kan ske, uden at Hensynet til Priserne for andre Varer i Gruppen bliver afgørende. I dette Tilfælde vil man undgaa at belaste Borgerne og Priskontrolraadet med Anmeldelse af Mærkevarer i Tusindvis, hvis økonomiske og samfundsmæssige Betydning er ringe, og nøjes med dem, for hvilke Konkurrencen i Prisfastsættelsen er væsentlig begrænset, og som derfor i økonomisk Henseende falder ind under Anmeldelsernes Formaal. Normerne for Anmeldelsespligten maatte efter dette nærmere udformes gennem Praksis, og tvivlraadige Mærkevaresælgere maatte søge Vejledning i Priskontrolraadet. Adskillige andre Argumenter kan anføres for hver af disse Opfattelser, men den økonomiske Fortolkning synes mig uanset de Ulemper, der maa erkendes at være forbundet med den, saa afgjort at ligge paa Linie med § 8's hele Formaal, at den maa foretrækkes.

Anmeldelsespligten gælder ikke blot Aftaler i sædvanlig juridisk Forstand, saakaldte b i n d e n d e Aftaler, men ogsaa Aftaler, hvis Misligholdelse ikke medfører rettlige Konsekvenser for den paagældende, jfr. Handelsministeriets Skrivelse af 9. April 1937 til Folketingets Udvalg angaaende Lovforslaget¹⁾.

Medens den almindelige Retsregel i § 9 om Prisdannelse og Erhvervsudøvelse omfatter alle Erhverv, altsaa ogsaa de saakaldte liberale Erhverv — f. Eks. Lægers, Sagføreres, Tandlægers, Dyr lægers Honorarberegninger — er Anmeldelsespligten efter § 8 begrænset til de materielle Erhverv.

Anmeldelserne til Priskontrolraadet har to Formaal, nemlig 1) at tilvejebringe en Del af Grundlaget for Raadets Virksomhed i Henhold til Lovens § 11, og 2) at danne Materiale for en offentlig Registrering af Trusters og Kartellers Bestemmelser og Aftaler.

I Henhold til Lovens § 13 har Handelsministeriet under 18. August 1937 udstedt en Bekendtgørelse indeholdende nærmere Bestemmelser om Anmeldelse og Registrering, ifølge hvilken endelig Anmeldelse paa nærmere foreskrevne Skemaer skal være indsendt til Priskontrolraadet inden 31. Oktober 1937, men som ikke indeholder nogen yderligere Vejledning med Hensyn til Anmeldelsespligtens Afgrænsning. Idet jeg forbigaar de detaillerede Regler, der er givet om, hvilke Personer Anmeldelsespligten paahviler, og de øvrige Formforskrifter, skal jeg pege paa, at det Publici-

¹⁾ Rigsdagstidende 1936—37, Till. B. Sp. 2662.

tetsprincip med Hensyn til Truster og Karteller, som den interparlamentariske Unions Londonkonference i 1930 eenstemmigt udtalte sig for, er gennemført saavidt, at Priskontrolraadets Register, hvori Hovedpunkterne af Anmeldelserne (og senere Ændringsanmeldelser) indføres, bliver offentlig tilgængeligt, dog med den Undtagelse, at Handelsministeren efter Indstilling fra Priskontrolraadet, naar særlige Omstændigheder taler derfor, kan bestemme, at en Registrering skal være hemmelig. De foretagne Registreringer bliver efterhaanden aftrykt i Statstidende og samles periodisk i en særlig Registreringstidende.

Ved Afgørelsen af, i hvilket Omfang det anmeldte skal medtages i Registeret, kommer man ikke uden om en Afvejelse af Hensynet til, hvad Offentligheden har Krav paa at vide, mod Hensynet til ikke at foretage unødigt Blotlæggelse af Forhold, som med nogen Ret af Erhvervslivet kan betragtes som egentlige Forretningshemmeligheder. Dette faar særlig Betydning med Hensyn til Størrelsen af de fastlagte Rabatter, Avanceprocenter, Kontingenter og Kvoter. Af saadanne Systemer vil der i Registeret blive givet en almindelig karakteriserende Fremstilling, men Størrelsen af de enkelte Satser vil ikke blive registreret. Af praktiske Hensyn vil ej heller de enkelte fastlagte Priser blive registrerede, hvilket vilde medføre idelige Ændringsbekendtgørelser. Selve Anmeldelsen med Bilag af Dokumenter, Regnskaber o. l. og den tilsluttende Korrespondance vil ikke, som nogle aabenbart har frygtet, blive offentlig tilgængelig i Forbindelse med Registeret.

Naar man ser, at der hidtil kun er indgaaet mellem 3 og 400 Anmeldelser til Priskontrolraadet, maa man vistnok gaa ud fra, at adskillige anmeldelsespligtige har spurgt sig selv eller deres Sagfører: Hvad kan der ske, hvis vi lader være med at anmelde? — og har faaet dette Spørgsmaal urigtigt besvaret.

En overfladisk Læser af Lovens § 15 kan nemlig komme til det Resultat, at det værste, der i saa Fald kan ske, er, at vedkommende i Tilfælde af Opdagelse kan faa paalagt Dagsbøder, indtil Anmeldelse derved er fremtvunget, og den Risiko tør han maaske løbe. Saa let gaar det imidlertid ikke. En nærmere Betragtning af § 15 viser, at 1. Stk. ikke indeholder nogen Straffebestemmelse, men alene vedrører Tvangsmidler til Fremskaffelse af Anmeldelse, medens Straffebestemmelserne indledes i 2. Stk. Undladelse af rettidig Anmeldelse omfattes derfor af »andre Overtrædelser« i 3. Stk. og straffes saaledes med Bøder, eventuelt Hæfte. Forseelsen er altsaa belagt med Straf.

Hertil kommer, at Undladelse af Anmeldelse inden for foreskrevne Frist ifølge § 14, sidste Stykke, bevirker Ugyldighed og unddrager Aftalerne eller Bestemmelserne Beskyttelse ved Domstolene. For sen Anmeldelse berettiger altsaa Deltagerne i en Aftale eller Bestemmelse til at bryde den, hvis det stemmer med deres Interesse, saaledes at de eventuelt fastsatte Sanktioner, hvorved Deltagerne holdes sammen eller Bestemmelserne gøres effektive, bliver virkningsløse. Dette gælder ikke blot — som det med Urette er blevet hævdet¹⁾ — i Tiden mellem Fristens Udløb og Anmeldelsestidspunktet, men for stedse.

Som nævnt skal de indgaaede Anmeldelser af Aftaler og Bestemmelser tjene som en Del af Grundlaget for Priskontrolraadets Arbejde, men Raadet kan herudover, som bestemt i § 12, iværksætte Undersøgelser paa Grundlag af indgaaede Klager over formodede Overtrædelser af den almindelige Retsregel i § 9 om Prisdannelse og Erhvervsudøvelse, saaledes at Raadet selv skønner over, om Klagen giver Anledning til nærmere Undersøgelse. I Modsætning til den tidligere Prisaftalelov bemyndiger Loven endvidere Priskontrolraadet til paa eget Initiativ at foretage Prisindeundersøgelser, hvis Raadet finder, at Forholdene begrundet en saadan, og for disse Undersøgelser finder de Bestemmelser, der i §§ 10 og 11 er givet om Oplysningspligt og Indskriden (bl. a. i Form af Paalæg) tilsvarende Anvendelse, hvilket indebærer, at der her maa være Tale om et andet (og videre) Omraade end de Aftaler og Bestemmelser, der omfattes af §§ 8 og 9.

Forinden jeg gaar over til at omtale Priskontrolraadets Virksomhed, skal jeg nævne, at Løn- og Arbejdsforhold, for hvilke jo særlige Retsregler er gældende, ifølge § 1 falder uden for Lovens Bestemmelser, og det samme gælder Virksomheder eller erhvervsdrivende, hvis Priser det offentlige i Henhold til særlig Hjemmel bestemmer eller godkender. Som Følge heraf er altsaa det, man sædvanlig betegner som public utilities, undtaget, en Bestemmelse, der synes rimelig under Hensyn til, at disse Virksomheders Takster fastsættes af Borgerne selv gennem deres valgte Repræsentanter. Det vilde ogsaa være urimeligt, hvis Loven omfattede de Monopoler (Sprit og Gær, Sukker, Kartoffelmel), hvis Prisforhold i Forvejen reguleres af det offentlige, saavel som de Statsordninger, ved hvilke f. Eks. prishævende Foranstaltninger for Landbrugsvarer for Tiden er gennemført. Det kan yderligere

¹⁾ B. Hjejle: Nogle Problemer i Prisaftaleloven af 18. Maj 1937, Ugeskr. f. Retsv. 1937, Side 336.

præciseres, at Loven alene omfatter privat Erhvervsvirksomhed, hvorfor økonomisk Virksomhed, der ikke kan karakteriseres som Erhvervsvirksomhed (f. Eks. de fleste Sparekassers Virksomhed), maa falde uden for Loven. Endelig kan der være Grund til at understrege, at Loven ikke blot gælder Prisforhold, men tillige omfatter Produktions-, Omsætnings- og Transportforhold, eller med andre Ord: Varer og Ydelser i Almindelighed.

Erfaringer fra mange Lande viser tilfulde, hvor afgørende for Virkningerne af en Lovgivning af denne Karakter det er, paa hvilken Maade den føres ud i Livet.

Lovens Gennemførelse sker her gennem et Raad paa 9 Medlemmer, Priskontrolleraadet, i hvilket nationaløkonomisk, teknisk, juridisk, husholdningsmæssig og erhvervsmæssig Sagkundskab er samlet, og som med Bistand af et Sekretariat skal iværksætte de fornødne Undersøgelser. Ad tre Veje fremkommer der Incitamentter til Undersøgelser, nemlig 1) de indgaaede Anmeldelser om monopolagtige Aftaler og Bestemmelser i Henhold til § 8, der skal underkastes Prøvelse, 2) modtagne Klager over urimelige Priser eller samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse i Henhold til § 12 og endelig 3) Raadets eget Initiativ til Foretagelse af Prisundersøgelser i Medfør af § 12. Der er fuld Oplysningspligt overfor Raadet, der yderligere har Adgang til Bøger og Regnskaber og kan foretage de fornødne Undersøgelser paa Stedet, samt indkalde Personer til mundtlig Forklaring (§ 10). Det kan i denne Forbindelse nævnes, at ikke blot Afgivelse af urigtige eller vildledende Oplysninger, men ogsaa Fortielse af Oplysninger, der er af Betydning for Sagens Behandling, er belagt med Straf (§ 15, 2. Stk.).

Hvad sker der nu, hvis Raadet efter foretagen grundig Undersøgelse og Overvejelse finder, at der foreligger Forhold, der er i Strid med den almindelige Retsregel i § 9? I saa Fald er Raadet efter god dansk Skik henvist til at søge de ulovlige Forhold bragt til Ophør ved Forhandling. Det vil altsaa sige, at Raadet skal forsøge at forhandle sig til Rette med vedkommende Sammenslutning eller Enkeltvirksomhed om fornøden Ændring af de mislige Forhold, det være sig Nedsættelse af for høje Priser, Ophævelse af uberettiget Indskrænkning i Erhvervsudøvelsen, Omlægning af det paagældende System for Prisansættelse eller Erhvervstilrettelæggelse eller i givet Fald fuldstændig Ophævelse af den paagældende Aftale eller Bestemmelse. Normalt vil der altsaa finde

Forhandlinger Sted, og hvis disse ikke fører til et Resultat, der tilfredsstiller Lovens Krav, paahviler det Raadet at udfærdige et Paalæg om at bringe Forholdet til Ophør. Dette Paalæg er bindende, men den paagældende har dog Adgang til inden 4 Uger at indbringe det for Domstolene til Stadfæstelse eller Omstødelse (§ 11).

II

Som det fremgaar af den foretagne Gennemgang af Hovedpunkterne i Lov om Prisaftaler m. v., er den, i Overensstemmelse med sit norske Forbillede, baade en Trust- og Kartellov og en Prislov. Som det ogsaa antydes i Lovens Titel, er den etablerede Kontrol med Trusters og Kartellers Prispolitik og hele Virkemaade dens Hovedindsats og det Omraade, der frembyder den varigste Interesse.

Fri Konkurrence eller frit Marked i Liberalismens teoretiske Forstand findes nu nærmest som Undtagelser i en Verden, der iøvrigt er behersket af Selvforsyningsbestræbelser, Produktions- og Salgsreguleringer, Vareudvekslinger og andre Import- og Eksportforanstaltninger saavel af statslig som af halvofficiel eller rent privat Karakter. I Diktaturstaterne er der gennemført Planøkonomi i den Betydning, at Erhvervslivet er undergivet Statens Ledelse, direkte eller gennem korporative Systemer, og efter Fire- eller Femaarsplanernes Maalsætning tilpasses Produktion og Forbrug. Den gamle Fribyttæraand i det økonomiske Liv er paa Vej til at blive et Genfærd, der vel manes frem i højtidelige Stunder, men som pæne Mennesker ikke ønsker at omgaas i det daglige praktiske Liv. I Detailhandelen er Konkurrencen blevet dannet og loyal. Medens den handlende paakalder Lovgivningsmagtens Medvirkning til at forbyde ham selv og hans (ikke Konkurrenter men) Kolleger at give Rabat til deres Kunder, ernærer han sig i stigende Omfang selv ved at æde Rabatter af sine Leverandørers Hænder, disse Hænder, der leverer ham flere og flere opreklamerede Mærkevarer ind ad Døren i pakket Stand med paatrykt Brugsanvisning og Pris, i Reglen en høj Pris, som giver ham stor Rabat, og som han ofte formaar Leverandøren til at kræve overholdt af alle Forhandlere gennem Nummer- og Reverssystemer, der betager Detailhandlerens Virksomhed paa dette Omraade enhver Karakter af det, der var Handel i gammeldags Forstand. Med Tilfredshed hilses Etablering af de saakaldte »ordnede Forhold i Branchen«. Slangen i dette Reklamens og Mærkevarehandelens

beskedne Paradis er Undersælgeren, den daarlige Kollega, som sælger en eller flere Varer billigere end den foreskrevne eller gængse Pris, for at skaffe sig større Omsætning ved at tage de loyale Handlendes Kunder fra dem. Det synes, som om Mentaliteten i store Dele af vort Erhvervsliv — vel ikke uden Paavirkning af Organisationstankens Sejr paa andre Omraader — er blevet direkte konkurrencefjendtlig. Mere og mere paakaldes Statens Medvirkning til at gøre saa den ene, saa den anden Erhvervsgren rentabel, til at tage Initiativ og til at sætte i Gang; drejer det sig om at bære en Risiko, der overstiger privates Vovemod eller Evne, vender man sig til Staten om Garanti, og i mange Tilfælde med Rette, saa sandt som det hele Samfund er bedst egnet til Risikobærer for Formaal, der anerkendes at tjene Helhedens Vel. Ogsaa paa det økonomiske Omraade betegner Verdenskrigen et Skel mellem to Tidsafsnit. Frikonkurrencen er løbet træt, Mentaliteten har skiftet. En usikker Verden længes mod Orden, og Trangen imødekommes i de større Forhold ved stigende Regulering dels gennem Statsforanstaltninger, dels gennem private Monopolbedrifter, i de mindre Forhold gennem Metoder, der i meget genkalder Lavtidens Træk.

Spørgsmaalet om Prisfastsættelsen, som efter ældre Tidens Tankegang egentlig ikke eksisterede, idet Prisen blev sat gennem det frie Markeds automatisk virkende Apparat, — som man kun opnaede at bringe i skadelig Uorden, hvis nævenyttige Bessermachere forsøgte at pille ved Mekanismen, — er saaledes nu et viderespændende Problem end det, der knytter sig til Kontrollen med Prisfastsættelsen indenfor de egentlige Trust- og Karteldannelser af privatøkonomisk Karakter.

Som Eksempel paa et saadant Omraade kan tages den indenlandske Prisdannelse for de under Valutaordningen importbegrænsede Varer, som Prisaftaleloven maa antages direkte at tage Sigte paa med Ordene i § 9: »herunder Udnyttelse i nævnte Henseender af Vareknaphed e. l.«. Der behøves kun et simpelt økonomisk Ræsonnement for at fastslaa, at naar Udbudet af en Vare indskrænkes — i dette Tilfælde ved offentlig Foranstaltning — maa ceteris paribus Prisen stige. Denne gennem Vareknaphedens Forøgelse tilvejebragte Prisstigning paa de Omraader, hvor Tomrummet i Vareforsyningen ikke hurtigt blev udfyldt af en tilsvarende Hjemmeproduktion, har man hidtil ladet nogle autoriserede Importører udnytte til egen privat Fordel, maaske med en Tanke om, at de jo fik færre Varer at handle med. Naar jeg

fremfører dette, er det ikke en blot negativ Kritik, idet jeg for to Aar siden har fremsat et begrundet Forslag, hvorefter Staten, i Stedet for gennem Tildeling af Valutaattester til en privilegeret Kreds af Importører, skulde begrænse Importen og fordele den paa Importlande gennem et Afgiftssystem (eventuelt ved Fastsettelse af Afgiften gennem Auktion over Attesterne), hvorved en friere Prisdannelse kombineredes med Inddragelse af den ved den tilvejebragte Vareknaphed skabte Prisstigning i Statskassen¹⁾. Jeg pegede den Gang paa, at det, hvis en Ordning efter disse Linier ikke blev tilvejebragt, maatte forventes, at Udnyttelsen af Vareknapheden vilde blive søgt bremset ved en Prisregulering, og at man her i Virkeligheden stod overfor et Alternativ mellem en i Principperne fri Prisdannelse for de mængdebegrænsede Varer og en offentlig Kontrol med Prisdannelsen med de Vanskeligheder for Administrationen og Ubehageligheder for Erhvervslivet, som det saakaldte »Posekigeri« fører med sig. Forslaget havde dog een Hovedfejl: Det var for simpelt og for rationelt til at kunne ventes gennemført. I Stedet har vi faaet Merindkomstskat og Priskontrol.

Loven giver ikke nogen særlig Vejledning til Forstaaelsen af, hvad der er »Udnyttelse i nævnte Henseender af Vareknaphed e. l.« udover at det altsaa skal ske gennem urimelige Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, for at Bestemmelsen kan komme til Anvendelse. Her som i andre Tilfælde kan der altsaa blive Tale om et Skøn fra Priskontrolraadets Side, hvori vel ogsaa en Vurdering af vedkommendes eventuelt reducerede Omsætning med uforandrede Generalomkostninger eller eventuelle mindre Avance paa nyoptagne Hjemmevarer efter Omstændighederne maa kunne indgaa.

Det maa imidlertid vel have for Øje, at en gennemtvunget Reduktion af Prisen ned under, hvad Knapheden under fri Mærkedprisdannelse betinger, i sine yderste Konsekvenser fører til eet af to: Kort eller Kø. Thi sættes Prisen saa lavt, at Efterspørgselen til denne Pris væsentlig overstiger den fastsatte Udbudsmængde, rejses Spørgsmaalet om, hvem af Efterspørgerne der skal have Varen; der er jo ikke nok til dem alle. Enten bliver Varen hurtigt udsolgt, saaledes at de, der kommer sidst, intet faar, eller ogsaa maa den forhaandenværende Mængde fordeles gennem et Kortsystem.

¹⁾ Nye Veje for Importreguleringen.

Nu kan naturligvis Købeeften i mange Tilfælde umærkeligt for den enkelte rette sig mod andre Varer, der er til Stede i større Mængde, saaledes at dette truende Perspektiv ikke behøver at aabne sig. Endvidere frembyder Lagrene en vis Stødpude, og endelig kan der regnes med nogen Træghed i Tilpasningen, hvortil naturligvis kommer Virkningen af Efterspørgselens forskellige Elasticitet for de forskellige Varer. Men det er nyttigt at holde sig de teoretiske Konsekvenser klart, selv om der i mange Tilfælde vil være en vis Margin for Indgreb, inden disse Konsekvenser i det enkelte Tilfælde bliver til Virkelighed.

Jeg skal ved denne Omtale af urimelige Prisforhøjelser i Forbindelse med Importbegrænsningen ikke lade unævnt, at Bestemmelsen i Valutalovens § 11 om, at der i saa Tilfælde ved Dom kunde træffes Bestemmelse om Annulation af udfærdigede Valutabevillinger og om Fortabelse af Importret, der blev opretholdt ved § 16 i Lov om Prisaftaler, er udgaaet i det nu forelagte Forslag til ny Valutalov, hvilket maaske kan tages som Udtryk for, at Prisaftalelovens øvrige Bestemmelser senere er anset tilstrækkelige paa dette Omraade. At Priskontrolraadets Virksomhed iøvrigt i videst muligt Omfang sker i Samarbejde med Valutacentralen, er en Selvfølge.

Forsøger man at betragte den Lovgivning og Administration, der her er Tale om, under en ideologisk Synsvinkel, melder der sig Spørgsmaal om, hvad den egentlig indebærer. Drejer det sig her om Socialiseringsbestræbelser, Planøkonomi eller lignende, eller er det maaske et Forsøg paa at føre Samfundslivet tilbage til Liberalismens friere Jagtmarker? Den megen Tale om fri Prisdannelse og fri Erhvervsudøvelse i Loven kunde tyde paa det sidste, men er ret beset kun et Udtryk for, at Lovgivningens Sprog ikke er tilpasset efter Tidens Forhold, men anvender Gloser, der er arvede fra Liberalismens Terminologi. Derfor tales der om Udelukkelse af eller Begrænsning i den fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse o. lign. Det vilde imidlertid være urigtigt derudfra at slutte til en afgjort monopoljendtlig Tendens i Loven; tværtimod er det paa dette Omraade Lovens Bestræbelse hjælpsomt at fjerne den samfundsmæssigt uheldige Udnyttelse af Monopolmagt, der viser sig gennem urimelige Priser eller Indskrænkninger i Erhvervsudøvelsen. Det bliver Kontrolraadets Opgave gennem Forhandling eller Paalæg at faa saadanne mislige Forhold bragt til Ophør, saaledes at de rationaliserende Virkninger af økonomi-

ske Sammenslutninger giver sig de samfundstjenlige Udslag, der alene berettiger disse Sammenslutningers Tilstedeværelse.

Er dette nu ikke Socialisering, spørger den bekymrede Kapitalist. Hertil maa svares, at af Socialisering, forstaaet som Samfundets eller Statens Overtagelse af Bedrifterne, vil man forgæves søge noget Spor i Loven. Hvis det ikke er Socialisering, maa det da i hvert Fald være Planøkonomi, tænker saa Hr. Jeronimus hovedrystende videre. Planøkonomi i streng Forstand, som Udtryk for Tilrettelæggelse af Erhvervslivet under en samlet Plan, der tilstræber visse forud givne Maal og i den Hensigt griber dirigerende ind i de enkelte Virksomheders Produktion og Omsætning, er der ej heller Tale om her. Derimod tilsigtes det utvivlsomt at bringe det, man kunde kalde »privat Planøkonomi«, altsaa Trusters, Kartellers o. lign. Sammenslutningers Virksomhed, med tilhørende »privat Prisregulering«, ind under et større samfundsmæssigt Synspunkt. For saa vidt kunde man maaske kort udtrykke Tendensen som en Koordinering af Stat og Monopol. Om der heraf vil resultere planøkonomiske Foranstaltninger i Lighed med f. Eks. Spiritus- og Gærordningen, Sukkerordningen, Kartoffelmelsordningen o. l. eller maaske med de Roosevelt'ske Coder eller blot Fjernelse af visse Misbrug i bestemte Tilfælde, derom kan intet paa Forhaand siges med Sikkerhed.

Det er bemærkelsesværdigt, at den danske Lov om Prisaftaler i Modsætning til visse andre Retsforfatninger ikke indlader sig paa nærmere at præcisere, hvilke Midler i Konkurrencekampen, eller vel snarere Midler til at afværge Konkurrence, der er forbudt, idet Loven alene taler om samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse i Almindelighed.

Den tilsvarende norske Lov forbyder saaledes 1) erhvervsmæssig Boykott, saafremt den kan antages at ville skade almene Interesser eller virke urimeligt eller overfor den boykottede maa anses utilbørlig, og erhvervsmæssig Boykott er nærmere defineret som »at en eller flere erhvervsdrivende af Konkurrencereguleringshensyn nægter at inklade sig i Forretningsforbindelse paa sine sædvanlige Vilkaar med en anden erhvervsdrivende eller med en Forbruger«, 2) Eksklusivaftaler, naar de antages at ville skade almene Interesser eller virke utilbørligt overfor udenforstaaende, og 3) ubegrundet Diskrimination med Hensyn til Priser eller andre Forretningsvilkaar.

Disse i den norske Trustlov særlig nævnte Forhold kunde sup-

pleres med andre, og derigennem kunde maaske Omraadet for den mere summarisk affattede danske Bestemmelse søges afgrænset. Man har imidlertid øjensynligt valgt at lade Praksis afgrænse Bestemmelsens reale Indhold uden paa Forhaand at tage Stilling til de Forhold, der kan tænkes at forekomme. Loven giver saaledes ikke noget detailleret Bidrag til det man med Prof. Ragnar Knoph¹⁾ kunde kalde Konkurrenceretten.

I det hele maa Lov om Prisaftaler i sit økonomiske Tilsnit siges at være Udtryk for en udpræget Overgangsøkonomi.

III

Er saaledes Prisaftaleloven i visse Henseender at opfatte som en Ramme, bliver det af særlig Interesse, hvorledes denne Ramme kan ventes udfyldt. Hvad kan Priskontrolraadet udrette indenfor Lovens Omraade paa Grundlag af de omfattende Undersøgelsesbeføjelser, der er givet Raadet?

Hvis nogle skulde nære Forventninger om, at Raadet skal øve en direkte Indvirkning paa det almindelige Prisniveau, vil de blive skuffede. En Indvirkning vil kun kunne fremkomme middelbart gennem de enkelte Priser. Magten og Ansvar med Hensyn til det danske Prisniveau er fremdeles knyttet til Import- og Pengepolitikens Ledelse og ligger dermed hos Regeringen og Nationalbanken; Diskonto- og anden Kreditpolitik er fremdeles paakrævet. Endvidere maa erindres, at de prishævende Foranstaltninger for Landbrugsvarer, der indgaar som Bestanddel i Detailprisniveauet, falder uden for Lovens Omraade. Det samme gælder den Indflydelse, som Bevægelser i Arbejdslønnen har paa Priserne.

Overfor de Forhøjelser af indenlandske Priser, der er blotte Refleksvirkninger af Prisforhøjelser i Udlandet, idet Importvarer bliver dyrere, kan Priskontrollen naturligvis intet udrette i regulerende Retning, men den vil kunne gøre Nytte ved i givet Fald at klarlægge for Befolkningen, at den skete Prisstigning i Indlandet var berettiget, hvorved megen uberettiget Mistænkelig-gørelse kan afværges. Den Omstændighed, at Raadet har taget et Forhold op til Undersøgelse, kan altsaa ikke paa Forhaand tydes som Udtryk for, at Lovens Bestemmelser er overtraadt. — Overfor Spørgsmaalet, om Prisnedsættelser i Udlandet kommer de danske Forbrugere hurtigt nok til Gode, plejer den offentlige Mening iøvrigt at være mindre vagtsom.

¹⁾ Norges Rett, pag. 357—77.

Tilbage bliver imidlertid en Arbejdsmark, som kan give Priskontrolraadet fuldt nok at gøre. Jeg har allerede udførligt omtalt de særlige Problemer, der knytter sig til Prisdannelsen for de importbegrænsede Varer. Hovedopgaven bliver imidlertid i det lange Løb at bringe den Virksomhed, der udfoldes af de økonomiske Monopolbedrifter og Sammenslutninger, Truster og Karteller, ind i samfundsgavnige Baner og at gribe ind i Tilfælde af, at de Midler, hvorved disses Aftaler og Bestemmelser søges gennemført eller opretholdt, strider mod, hvad der findes samfundsmæssigt rimeligt.

Det er værd at lægge Mærke til, at Loven ikke taler om urimelige Fortjenester el. lign., men om urimelige Priser. En urimelig høj Pris behøver ikke at være Udtryk for en for høj Avance, men kan ligesaavel være foraarsaget af, at der arbejdes med for høje Omkostninger. Dette vil særlig træde frem indenfor de mindre fremskredne Karteldannelser, hvor Prisen sættes efter, hvad der er nødvendigt for, at den daarligst og dyrest arbejdende Deltager kan leve, medens en Koncentration af Virksomheden paa de bedst arbejdende Bedrifter og Nedlæggelse af de daarlige vilde give Mulighed for billigere Pris til Gavn for Samfundet. En Omkostning er naturligvis ikke et berettiget Led i Priskalkulationen, blot fordi det kan paavises, at den faktisk er afholdt. Skyldes den slet Organisation el. lign., er den ikke samfundsmæssig berettiget. Overkapitalisering kan naturligvis ikke møde med Krav om tilsvarende Forrentning, og den samfundsskadelige Del af Reklameudgiften kan ikke vente, at Samfundet vil anerkende den som berettiget til Dækning gennem Prisen. Man kunde maaske paradoksalt udtrykke det saaledes, at for høje Fortjenester ikke er saa samfundsskadelige som for høje Omkostninger.

Efter min Opfattelse bør Loven paa dette Omraade praktiseres gennem en konstruktiv Politik, der ikke paa Forhaand binder sig til bestemte Metoder, men alt efter det enkelte Tilfældes Egenart enten søger at fremme samfundsgavnlig Koncentration under offentlig Kontrol eller søger fjernet eventuelle Hindringer for, at Prisdannelsen sker gennem fri Konkurrence. En saadan fri Indstilling overfor Problemerne vil antagelig vokse frem af sig selv gennem de Forhandlinger med de paagældende, der i første Række er Raadets Virkemiddel. Man vil finde frem enten til Mulighed for en samfundsgavnlig Opbygning eller i andre Tilfælde til en lige saa samfundsgavnlig Nedbrydning af kunstige Skranker for fri Prisdannelse. Derimod vil Raadet næppe se nogen Opgave i

at lægge Hindringer i Vejen for den Fortjeneste, der tilkommer købmandsmæssig eller organisatorisk Dygtighed.

Har Loven gennem Adgangen til at udstede Paalæg lagt en ret betydelig Magt i Priskontrolraadets Haand, er det paa den anden Side givet, at denne Magt vil blive følt som et ligesaa betydeligt Ansvar. En Indskriden fra Raadets Side vil bygge paa omhyggelig og grundig Undersøgelse og samvittighedsfuld Overvejelse. Der maa ikke blot tages Hensyn til Klagernes og den offentlige Menings berettigede Krav, men det Erhvervsliv, hvis Forhold er undergivet Prøvelse i Henhold til Loven, maa have Tryghed for, at der ikke administreres efter løse Formodninger eller Fornemmelser. Vejen fra Mistanke til Handling maa ikke blive saa kort, at der ikke bliver Plads for de Undersøgelser og Drøftelser, der alene kan underbygge et varigt og holdbart Resultat.

De Opgaver, der nu foreligger, kunde i visse Henseender minde om den Regulering, der her og i andre Lande fandt Sted under Verdenskrigen og i Tiden derefter, men frembyder i andre Henseender afvigende Træk. De, der dengang gjorde Tidens utaknemlige Gerning, vil erindre, med hvor liden Forberedelse Foranstaltningerne ofte maatte gennemføres, fordi Nøden tvang der-til. Man arbejdede under Forventning om, at Krigen eller de unormale Forhold, der fulgte i dens Spor, var en kort Overgang, som det gjaldt om at komme igennem paa den ene eller den anden Maade, og ved Siden af meget værdifuldt og velunderbygget Arbejde blev der derfor undertiden gjort Indgreb, der var paa for kort Sigt. Jeg skal i denne Forbindelse ogsaa minde om, at de Forslag, der fremkom fra indsigtsfuld nationaløkonomisk Side om pengepolitiske Foranstaltninger, ikke blev taget til Følge. Det Arbejde, der nu er paabegyndt, skulde gerne, om Forholdene tillader det, ske gennem den rolige Vækst, der holder; og skulde Forholdene paany stille os overfor Nødvendigheden af at handle under Pres af en Verdenskrig, vil vi være mere forberedte end dengang.

Bedst vilde det naturligtvis være, om selve Eksistensen af Prisaftaleloven og Priskontrolraadet virkede tilstrækkelig forebyggende overfor urimelige Priser og Erhvervsindskrænkninger, saaledes at Indgreb blev unødvendige. En saadan Optimisme tør jeg imidlertid ikke hengive mig til, selv om man ikke bør bortse fra, at visse generalpræventive Virkninger heraf og af det indførte Publicitetsprincip for monopolagtige Aftaler og Bestemmelser er sandsynlige og ogsaa i Praksis har kunnet spores.

Endelig er det mit Haab, at der engang skulde blive Tid og

Lejlighed til en egentlig nationaløkonomisk Bearbejdelse af det betydelige Materiale, Priskontrolraadet kommer i Besiddelse af, saaledes at videnskabelige Resultater kunde uddrages deraf.

Det vilde være utænkeligt, at en Institution med de Opgaver, der er tillagt Priskontrolraadet, ikke skulde komme ud for adskillige Angreb. Raadet vil i givet Fald, trods al Forhandlingsvilje, kunne komme i Modsætningsforhold til mægtige økonomiske Interesser, og der maa vel i det hele regnes med, at Priskontrolraadet vil blive angrebet baade for, at det foretager sig for lidt, og for, at det blander sig i for meget, for at det gaar for haardt frem, og for at det er for lettroende eller lemfældigt.

Vi vil tage saadanne Angreb med Sindsro.

Bilag.

LOV OM PRISAFTALER M. V. AF 18. MAJ 1937

§ 1. Til Udøvelse af Kontrol med Prisaftaler m. v. inden for privat Erhvervsvirksomhed nedsættes et Raad bestaaende af 9 Medlemmer.

Løn- og Arbejdsforhold falder uden for denne Lov, der heller ikke omfatter Virksomheder eller erhvervsdrivende, hvis Priser det offentlige i Henhold til særlig Hjemmel bestemmer eller godkender.

I Tvivlstilfælde træffer Ministeren for Handel, Industri og Søfart endelig Afgørelse af, om et Forhold falder ind under nærværende Lov.

§ 2. Formanden for det i § 1 ommeldte Kontrolraad udnævnes af Kongen. De øvrige Medlemmer udnævnes af Ministeren for Handel, Industri og Søfart, saaledes at Raadet kommer til at omfatte et alsidigt Kendskab til Erhvervslivets forskellige Sider, derunder ogsaa nationaløkonomisk og teknisk Kundskab.

Formanden maa ikke være knyttet til nogen Erhvervsvirksomhed eller Erhvervsorganisation. Kontrolraadets øvrige Medlemmer bør ligeledes, saavidt muligt, være uafhængige af Erhvervsvirksomheder og Erhvervsorganisationer, hvis Forhold umiddelbart berøres af denne Lov.

Formanden og de øvrige Medlemmer udnævnes for 3 Aar ad Gangen.

Kontrolradet fastsætter selv sin Forretningsorden, der godkendes af Ministeren for Handel, Industri og Søfart.

§ 3. Intet af Kontrolraadets Medlemmer maa deltage i Behandlingen af en Sag, der umiddelbart berører Erhvervsvirksomheder eller Erhvervsorganisationer, i hvilke han er interesseret, eller til hvilke han er knyttet.

Kontrolraadet afgør, om et Medlem ved Behandlingen af en Raadet forelagt Sag bør vige sit Sæde.

Findes et Medlem at burde vige sit Sæde, sker der herom Indberetning til Ministeren for Handel, Industri og Søfart, som kan udnævne en Stedfortræder for vedkommende til Deltagelse i Behandlingen af den paagældende Sag.

§ 4. Til Kontrolraadet er knyttet et Sekretariat, hvis Leder udnævnes af Ministeren for Handel, Industri og Søfart.

Kontrolraadet antager selv fornøden Medhjælp og kan tilkalde særlige sagkyndige i det Omfang, det skønnes fornødent.

Sekretariatets Leder og de antagne Medhjælpere maa ikke være interesseret i eller knyttet til nogen Erhvervsvirksomhed eller Erhvervsorganisation. De tilkaldte sagkyndige maa ikke være interesseret i eller knyttet til Erhvervsvirksomheder eller Erhvervsorganisationer, hvis Forhold umiddelbart berøres af den Sag, i hvis Behandling de tilkaldes til Medvirken.

§ 5. Kontrolraadets Medlemmer, Sekretariatets Leder og Medhjælpere samt de tilkaldte sagkyndige er under Ansvar efter Borgerlig Straffelovs §§ 152 og 263, jfr. Tjenestemandslovens § 3, 3die Stk., forpligtet til over for alle uvedkommende at hemmeligholde, hvad de gennem deres Virksomhed bliver vidende om.

§ 6. Det paahviler Kontrolraadet aarlig til Ministeren for Handel, Industri og Søfart at indgive Beretning om Raadets Virksomhed, ligesom Raadet i Aarets Løb kan afgive særskilt Beretning til Ministeren om foretagne Undersøgelser. Ministeren afgør, hvorvidt og i hvilket Omfang Raadets Beretninger vil være at offentliggøre.

§ 7. De med Kontrolraadets Virksomhed forbundne Omkostninger, herunder Honorarer til Raadets Medlemmer, Sekretariatets Leder og de tilkaldte sagkyndige samt Udgifter til Medhjælp og Kontorhold m. v., bevilges paa de aarlige Finanslove.

§ 8. Til Kontrolraadet skal anmeldes Aftaler eller Bestemmelser, der med Hensyn til Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold træffes af en eller flere Enkeltvirksomheder eller Sammenslutninger inden for de materielle Erhverv, naar de paagældende Aftaler eller Bestemmelser vil kunne øve en bestemmende Indflydelse paa Forhold af nævnte Art inden for hele Landet eller Omraader af dette, saaledes at fri Prisdannelse eller Erhvervsudøvelse inden for det paagældende Omraade derved udelukkes eller væsentlig begrænses. Anmeldelsespligten gælder, uanset om en eller flere af de paagældende Virksomheder maatte være hjemmehørende i Udlandet. Kontrolraadet registrerer de indgivne Anmeldelser.

I Tvivlstilfælde træffer Ministeren for Handel, Industri og Søfart endelig Afgørelse af, om Anmeldelsespligt foreligger, ligesom Ministeren, hvor Omstændighederne taler herfor, kan gøre Undtagelser fra den foreskrevne Anmeldelsespligt.

§ 9. Aftaler eller Bestemmelser om Pris-, Produktions-, Omsætnings- eller Transportforhold er forbudt, for saa vidt de paagældende Aftaler eller Bestemmelser medfører eller kan antages at medføre urimelige Priser eller andre samfundsmæssigt urimelige Indskrænkninger i den fri Erhvervsudøvelse, herunder Udnyttelse i nævnte Henseende af Vareknaphed e. l.

§ 10. Kontrolraadet er beføjet til at kræve meddelt alle saadanne Oplysninger, som findes nødvendige til Bedømmelse af, om der foreligger Aftaler eller Bestemmelser som i §§ 8 og 9 nævnt, og til Bedømmelse af de

indgaaede Aftalers og trufne Bestemmelers Indvirkning paa den frie Erhvervsudøvelse og Prisdannelse, herunder til at kræve indsendt behørigt bekræftede Udskrifter af Protokol- og Regnskabsmateriale og til at indkalde Personer til mundtlig Forklaring. Endvidere er Raadet berettiget til at faa Adgang til Regnskaber og Regnskabsbøger og til paa Stedet at foretage de til Forholdenes Oplysning fornødne Undersøgelser.

Ved Afgivelse af Oplysninger om tekniske Hemmeligheder kan den, der skal afgive Oplysningerne, over for Kontrolraadets Formand fremsætte Begæring om, at Oplysningerne ikke afgives over for det samlede Raads Medlemmer. Formanden afgør herefter, i hvilket Omfang og under hvilken Form Oplysningerne under Hensyn til Forholdenes Beskaffenhed bør gives.

§ 11. Finder Kontrolraadet efter iværksat Undersøgelse, at saadant Forhold som i § 9 omhandlet foreligger eller kan antages at komme til at foreligge, paahviler det Raadet at søge Forholdet bragt til Ophør ved Forhandling med de paagældende eller ved et Paalæg i saa Henseende.

Et saadant Paalæg er bindende, medmindre det indbringes for Domstolene, hvilket skal ske inden 4 Uger efter Paalæggets Givelse. For saa vidt det herved findes, at de paagældende Sammenslutninger, Aftaler eller Bestemmelser kan antages at medføre de fornævnte Forhold, vil Raadets Paalæg være at stadfæste fra Paalæggets Dato.

Finder Indbringelse for Domstolene ikke Sted inden den anførte Frist, er Raadets Paalæg endeligt.

De paagældende Sager indbringes for Landsretten.

§ 12. Klager over Forhold af den i § 9 nævnte Art kan indgives til Kontrolraadet, der — for saa vidt Anledning hertil findes at foreligge — iværksætter en Undersøgelse, ligesom Raadet ogsaa i øvrigt kan foretage Prisundersøgelser, hvis Forholdene findes at begrunde dette.

Med Hensyn til disse Undersøgelser og med Hensyn til Indskriden fra Raadets Side finder Bestemmelserne i §§ 10 og 11 tilsvarende Anvendelse.

§ 13. Ministeren for Handel, Industri og Søfart er bemyndiget til at træffe de Foranstaltninger, der er fornødne til Gennemførelse af Loven og de i Henhold til denne udfærdigede Forskrifter, derunder at give nærmere Bestemmelser angaaende den i § 8 ommeldte Anmeldelse og Registrering samt angaaende Udgivelse af en Registreringstidende.

§ 14. De i § 8 fastsatte Anmeldelser skal ske inden 8 Dage efter, at den paagældende Aftale eller Bestemmelse er truffet.

Sker der Ændring i Forhold, hvorom Anmeldelse er sket til Kontrolraadet, skal Anmeldelse herom foretages inden 8 Dage.

Under særlige Omstændigheder kan Kontrolraadet meddele Udsættelse med en Anmeldelses Indgivelse.

Anmeldelsespligtige Aftaler og Bestemmelser har ingen Gyldighed og kan ikke gøre Krav paa Beskyttelse ved Domstolene, medmindre Anmeldelse har fundet Sted inden den foreskrevne Frist.

§ 15. Undlader en Sammenslutning eller Virksomhed rettidigt til Kontrolraadet at indgive Anmeldelse i Henhold til § 8, jfr. §§ 14 og 16, eller undlader nogen at meddele Raadet en i Henhold til § 10 eller § 12 begæret

Oplysning, kan Ministeren for Handel, Industri og Søfart efter Raadets Indstilling paalægge den paagældende Sammenslutning, Virksomhed eller Person under en daglig eller ugentlig Bøde, der kan inddrives ved Udpantning, at opfylde sin Pligt i saa Henseende. Spørgsmaal om et givet Bødepaa lægs Berettigelse kan indbringes for Landsretten.

Saa fremt Ledelsen af en Sammenslutning eller Virksomhed meddeler Kontrolraadet eller Ministeriet for Handel, Industri og Søfart urigtige eller vildledende Oplysninger, fortier Oplysninger af Betydning for den paagældende Sags Behandling eller undlader at efterkomme et af Kontrolraadet i Henhold til Loven meddelt Paalæg, straffes de paagældende, for saa vidt højere Straf ikke derved forskyldes efter Borgerlig Straffelov, med Bøder eller Hæfte, saafremt Forholdet kan tilregnes dem som forsætligt, og med Bøder, saafremt Forholdet kun kan tilregnes dem som uagtsomt.

Andre Overtrædelser af nærværende Lov og de i Henhold til denne udfærdigede Paalæg straffes, for saa vidt højere Straf ikke derved forskyldes efter Borgerlig Straffelov, med Bøder eller under særligt skærpene Omstændigheder med Hæfte.

Udbytte, der indvindes ved Handlinger, som er i Strid med Bestemmelser i denne Lov eller de i Henhold til Loven givne Paalæg, eller et Beløb, der skønnes at svare hertil, samt de Genstande, med Hensyn til hvilke der er søgt handlet imod de givne Bestemmelser eller Paalæg, eventuelt Genstandenes Salgssum, kan ved Dom inddrages i Statskassen, ligesom den, der findes skyldig i saadan Forseelse, ved Dom kan frakendes Ret til at drive Næring for en bestemt Tid eller for bestandig.

Tiltale finder Sted efter Anklagemyndighedens Bestemmelse, eller saafremt Ministeren for Handel, Industri og Søfart maatte begære dette.

Bøder i Henhold til denne Lov tilfalder Statskassen.

§ 16. Nærværende Lov træder i Kraft straks. Samtidig ophæves Bestemmelserne i §§ 11, 1ste—3die Pkt., og 12, 1ste Pkt., i Lov Nr. 77 af 31. Marts 1937 om Indløseligheden af Nationalbankens Sedler og om Foranstaltninger til Værn for den danske Valuta.

De ved Lovens Ikrafttræden bestaaende Aftaler og Bestemmelser af den i Lovens § 8 omhandlede Karakter skal inden 3 Maaneder efter nærværende Lovs Ikrafttræden være anmeldt til Kontrolraadet.
